

МОВИ НАРОДІВ АЗІЇ, АФРИКИ, АБОРИГЕННИХ НАРОДІВ АМЕРИКИ ТА АВСТРАЛІЇ

УДК 81'276

DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.3-3/17>

Кравець О. І.

Київський національний лінгвістичний університет

ДІАХРОНІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІОЛЕКТІВ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Запропонована стаття присвячена виникненню та розвитку явища соціолекту в історичному розрізі. У дослідженні систематизовано теоретичні напрацювання світової та вітчизняної лінгвістичної думки щодо діахронічного розвитку соціолекту загалом та молодіжних соціолектів зокрема. Хронологія розвитку та функціонування молодіжних соціолектів визначається на науковому матеріалі лексикографічних джерел XVIII–XXI ст. Слід відмітити, що у сучасному мовознавстві спостерігаються значні розбіжності стосовно термінології соціолектів, які зумовлені змінами в житті суспільства, підходами до вивчення явища соціолект та новими лінгвістичними тенденціями. Результати опрацювання літературних та лексикографічних джерел минулих століть свідчать про те, що молодіжний соціолект низки мов розглянутих країн (Франція, Німеччина, Англія, Америка, Росія, Україна, Японія) своїм корінням сягає в далеке минуле. Його аналіз дає змогу виявити спільні тенденції виникнення та розвитку, які дають підставу стверджувати, що соціолект – це історичний процес; це особливість не конкретної мови а явище універсальне. Панівною є думка, що зацікавленість соціальними діалектами була зафіксована у Франції ще XII–XV ст. В інших представлених до розгляду країнах дані щодо соціолектів з'являються децю пізніше, та спільним для кожної мови є мовна репрезентація соціальної диференціації суспільства, а мова носіїв соціолекту розглядається як продукт соціальних взаємовідносин у безпосередньому зв'язку з рівнем їхньої культури, духовних цінностей, переконань, віком тощо. Окрему увагу приділено дослідженню соціолектів в Японії, що має відмінності від інших представлених до розгляду мов світової соціолінгвістики. Діахронічний аналіз наукових доробок у цій галузі дозволив простежити взаємозв'язок між історією розвитку соціолектів та процесами, які відбуваються в суспільстві: молодіжний соціолект розвивався у прошарках з певними соціальними особливостями і у різних вікових групах; історично соціолект запозичує свою лексику із наявної нормативної мови, змінює її та адаптує для комунікативних потреб певної соціальної групи; соціолект свідчить про зміну системи цінностей, і в молодіжному середовищі, і в суспільстві в цілому.

Ключові слова: *арго, жаргон, молодіжний соціолект, сленг, соціальні варіанти мови, шюданго.*

Постановка проблеми. Останнім часом у наукових колах набуло широкого обговорення питання мовної варіативності загалом та соціолектів зокрема, до яких належить і молодіжний соціолект. Лінгвісти розглядають мову в реальному життєвому контексті, у сфері соціальних взаємозв'язків людини, де велика увага приділяється як індивідуальному мовленню, так і мовленню певних груп. Серед дослідників соціальної варіативності мови чітко простежується думка щодо соціального розшарування суспільства,

яке безпосередньо призводить до формування соціальних діалектів [5, с. 63–68].

Постановка завдання. Метою нашої статті є дослідження явища соціолекту в діахронічному аспекті шляхом встановлення зв'язку між історією розвитку соціолектів та процесами, які відбуваються в суспільстві. Відповідно до поставленої мети передбачено з'ясувати низку питань, які характеризують зв'язок між мовними і соціальними явищами: систематизувати наукові здобутки закордонних та вітчизняних лінгвістів

у галузі соціолектології; простежити виникнення та розвиток соціолектів; встановити, яким чином політичні, економічні, соціальні, культурні зміни в суспільстві впливають на мову/соціальні діалекти, якими певне суспільство послуговується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обґрунтування концепції соціальних варіантів мови як явища, для якого «соціальний момент є невід’ємною часткою її структури, розвитку, змін та існування», є беззаперечним досягненням мовознавства ХХ століття [9, с. 26]. Підґрунтя нового напрямку сучасних соціолінгвістичних досліджень заклала плеяда видатних лінгвістів кінця ХІХ – початку ХХ ст.: І. О. Бодуен де Куртене, А. Мейє, М. Фасмер, Дж. Фьорс, В. В. Виноградов, Б. О. Ларин, Е. Сепір, М. Петерсон, В. М. Жирмунський, Є. Д. Поліванов, Л. О. Ставицька, Т. Шібата, А. Йонекава, які вивчали соціально зумовлену варіативність мови.

Виклад основного матеріалу. Питання соціального варіювання мови має складний характер і тісно пов’язане з питанням соціальної диференціації суспільства, адже в основі вирішення проблематики лежать взаємини між соціальною структурою суспільства та структурою мови. Тож незважаючи на те, що лінгвісти розглядають мову як соціальне явище з ХІХ ст., витoki соціального варіювання мови слід шукати за часів початку соціального розшарування суспільства.

На якому саме історичному етапі розвитку мови народжуються ті чи інші соціолекти, є надзвичайно суперечливим питанням, адже фіксація та аналіз мовних явищ відбулися значно пізніше, аніж виникла мова. Погляди науковців щодо виникнення самого явища «соціолект» та його етимології і сьогодні носять дискурсивний характер; втім, усі погоджуються з тим, що соціальна диференціація мови – явище природне й історично зумовлене. Поряд з терміном «соціолект» науковці для позначення соціально обумовлених різновидів мови використовують такі поняття, як «жаргон», «арго», «сленг», термінологічне значення яких може і перехрещуватися, і вживатися синонімічно. Уперше у науковий вжиток термін «соціолект» був введений Є. Д. Поливановим, який використовував його для позначення соціально обумовлених варіантів мови, та визнається універсальним і найбільш адекватно формулює сутність соціальної диференціації мови [8].

Перші свідчення щодо соціолектів припадають на період ХІІ – ХV ст., зокрема у давньофранцузькій мові було зафіксовано слово жаргон [jargon], що означає «нерозбірлива балаканина, тарабар-

щина, щебетання, пташина мова» і пов’язують її виникнення з виникненням соціальних суперечностей в містах феодальної Франції. Під кінець ХІV – початок ХV ст. під назвою «арго» [argot] (фр. Ergot – кривотлумачення «шпора півня», символ злодійського промислу) у Франції зафіксовано згадки про мову злодіїв. Пізніше термін «арго» отримав ширше значення, так почали називати й умовну мову студентів, акторів, спортсменів тощо.

Писемні свідчення терміна «арго» зафіксовано у праці “Le jargon de l’argot reform” Олів’є Шаро, та означало “L’argot, one societe” (арго – це спільнота) та використовувалося для позначення роду занять бідних або спільноти бідних чи злодіїв. На початку ХVІІІ ст. арго називають мову професійних бандитів, використовують і мову різних соціальних груп, також і фамільярно-розмовний варіант парижан. Основи порівняльного вивчення соціальних діалектів започаткував Фр. Мішель у праці “Etude de philology sur l’argot et sur les idioms analogues parles en Europe et en Asie” (1856), це була перша серйозна спроба систематизації та інвентаризації арготичного словникового складу на основі писемних свідчень. Загальновідомо, що лінгвістичний інтерес щодо соціальної природи мови спочатку найбільш чітко визначився саме у Франції. Праця Поля Лафарга «Мова і революція» (1894) – це перше лінгвістичне дослідження, в якому відмінності соціальних варіантів французької літературної мови ХVІІІ – ХІХ ст. – «класових», за визначенням Лафарга, були не тільки зафіксовані, а і витлумачені як наслідок та відображення протиріч у суспільстві епохи французької буржуазної революції [13, с. 5–32].

Вагомий внесок у дослідження соціальних варіантів мови додали праці і інших французьких науковців, а саме О. Вітю (1884) – арго ХV ст.; Л. Шен (1888) – арго в містеріях і баладах Ф. Війона; М. Швоб і Ж. Гійєсс (1892) – механізм словотворення в арго [7, с. 30–38]. Теоретичною і методичною базою для вивчення сучасного арго стала фундаментальна праця Л. Сенеана “Sources de l’argot ancien” (1912). Автор систематизував і зробив детальну інвентаризацію старого арго, а отримані в ході дослідження результати дозволили значно поповнити сучасні словники, в яких представлена широка палітра сучасних соціолектів.

Вагомий внесок у вивчення соціального аспекту мови внесли представники французької соціологічної школи на чолі з А. Мейє. Обґрунтовуючи тезу про те, що «мову можна зрозуміти

лише з урахуванням її соціальної природи», тим самим стверджується наявний взаємозв'язок між варіантом мови, суспільним устроєм та різномудом людського мислення в процесі розвитку цивілізації. Соціальний аспект вивчення мови уперше був уведений А. Мейє в науку як суттєвий та необхідний [10].

У Німеччині перші згадки про аргіо [rotwelsch] фіксують у XIII ст., перші словники німецьких діалектів – праці Г. Еслібаха датуються 1490, хоча до друку книга “Liber vagatorum” «Книга бродяг» вийшла тільки у 1510 році. З початку XVI ст. ґрунтовно почали досліджуватися молодіжні соціолекти, але до XVIII ст. ці дослідження проводилися на незначній кількості джерел. Перші дійсно наукові дослідження почали з'являтися у XVIII ст., мову студентів описано у працях К. Ф. Б. Августина (1795), Ф. Ключе (1895), Д. Мейєр (1894). У центрі уваги Р. Айленберга (1901), Ф. Мельцера (1928), Г. Хенне (1986) знаходиться мова учнів. Першою науковою спробою лексикографічного фіксування соціолектів молоді став словник розмовної мови Х. Кюпера “Wörterbuch der deutschen Umgangssprache Jugenddeutsch von A bis Z” 1970 року. Суттєвий внесок в теорію соціальної лінгвістики внесла німецька історична діалектологія, представлена працями Т. Фрінґса і його Лейпцігською школою. У межах соціально-історичного підходу до аналізу мови Т. Фрінґс висунув концепцію залежності історичних форм існування мови від суспільно-економічних умов і форм спільності людей [13].

Знавець англійського сленгу М. М. Маковський вважає, що немає письмово занотованих документів сленгу раннього періоду розвитку мови, адже на той час іще не було чіткої соціальної диференціації мови. Тож розвиток соціальних варіантів англійської мови доводиться розглядати за рахунок праць датованих XV ст., і здебільшого присвячених словнику *злодіїв*. Найбільш вагомою у цьому відношенні працею є словник Т. Хармена (Harman Th. A Caveat or Warning for Common Cur-sitors, vulgarly called vagabonds, 1566), письмовою передумовою якого став доробок Р. Копленда (Coplend R. The Nye Way to the Spytte House, 1530–1540) [9, с. 37].

Ранні праці щодо англійського сленгу носили лексикографічний характер, до більш ґрунтовного, від звичайного укладання словників та глосаріїв до наукового дослідження царин використання/тлумачення сленгу науковці перейшли у першій половині XIX ст. Одним із вагомих в англійській соціолексикографії визнають ім'я Дж. К. Хоттена,

укладача відомого словника “The Slang Dictionary” (1972), уперше виданого в 1859 році, ідеї якого є найбільш актуальними для соціолексикографічного осягнення. У своєму доробку автор виділяє варіанти соціолектів (сленг, кент), описує історію походження кожного, дає визначення. До найбільш авторитетних дослідників соціальної розшарованості англійської мови слід віднести британського лінгвіста Еріка Партріджа. Його доробки містять дослідження і сучасних, і історичних британських, американських канадських і австралійських сленгів: “Slang Today and Yesterday” (1933) – пропонує чітку класифікацію нестандартної лексики англійської мови; “Usage and Abusage” (1964) – уточнює визначення та дає характеристику термінів сленг, аргіо, кент. Зазначимо, що на сучасному етапі розвитку лінгвістики англійський та американський сленг здобули неабияку популярність. Роль англійської мови при формуванні соціолектів, особливо молодіжних, у світі значуща і є джерелом поповнення лексичного складу та зміни у складі соціолектів інших мов. Помітного впливу зазнають молодіжні соціолекти, що в черговий раз підтверджує необхідність вивчення соціолектів в цілому у руслі світової лінгвістики.

Проблема соціологічного дослідження мови перебуває у центрі уваги американських науковців починаючи з другої половини XX ст. Вважають, що саме американський лінгвіст Х. Каррі у 1952 році вперше вжив термін «соціолінгвістика» [5, с. 6]. Цим терміном була визначена течія, яка уже фактично існувала в лінгвістиці та пропагувала вивчення мови як соціального явища. Слід враховувати, зауважує М. Чемоданов, що соціолінгвістика США неоднорідна у своїх теоретичних концепціях, у ній акцентується необхідність чітко розрізняти структурний і соціальний аспекти вивчення явищ мови [13, с. 7]. У. Лабов, автор фундаментальної монографії про соціальну стратифікацію англійської мови в Нью-Йорку “The Social Stratification of English in New York City” (1966), вивчає реальну картину повсякденного мовленнєвого спілкування, підґрунтям якого є зібраний фактично матеріал соціальної варіативності мови. Він експериментально доводить, що представники будь-якої соціальної групи можуть користуватися такими мовленнєвими функціями як «самовираження», «міжособистісне спілкування», «вираження соціальної солідарності», «підтримка соціального контакту» та інші. У. Лабов розглядає фонетичну варіативність сучасного американського варіанту англійської

мови залежно від соціальної обумовленості мовців і стилістичних умов мовлення [14, с. 92–151].

Першоджерела російських соціолектів, як зазначають дослідники, сягають приблизно XVII ст. Про форму раннього злодійського аргю, «отверніца» (особлива мова бродяг, яку вживали козаки бунтівники під провадженням Івана Болотника), згадують у своїх записах Ісаак Маса, який перебував в Росії в 1601–1635 роках та його сучасник англієць Річард Джеймс [11, с. 73]. Перша достовірна інформація щодо складу соціолектного словника з'являється в «Истории славного вора, разбойника и бывшего московского сищика Ваньки Каина», надрукована в 1785 р. Матеріал, представлений в книзі, слугує надзвичайним здобутком для дослідження історії російських соціолектів [11, с. 62]. Першим документом, де описується соціолект молоді, зокрема семінаристів, є історія написана М. Г. Пом'яловським «Нариси бурси» (1862–1863), яка занотовує факт існування мови семінаристів як набору специфічних мовленнєвих концептів, лексичних засобів, які відрізняють форму спілкування цієї групи від інших [6, с. 32–41].

Пізніше І. О. Бодуен де Куртене також згадував про вивчення мови молоді, назвавши її «секретною або напівсекретною мовою учнів, які навчаються в старших класах» і деяких інших соціальних груп. Проте молодіжні соціолекти привертають увагу дослідників тільки на початку XX ст. з точки зору реформування школи, коли хлопчики та дівчатка навчаються разом. Окрім того, революція і громадянська війна залишають багато безпритульних дітей, на мову яких впливають тюремні та злодійські жаргони, і які дуже скоро стають невід'ємною частиною шкільного спілкування. Вважають, що саме цей період і став початковою фазою вивчення молодіжних соціолектів [4, с. 16–21].

Свого часу І. М. Береговська простежує наслідкові зв'язки між мовою та безпосередньо подіями, які відбуваються в суспільстві. Еволюцію мови молоді Росії у XX ст. вона розглядає з урахуванням «історичного тла», відзначає динамічний характер змін лексичного складу молоді з впливом чиннику «історичних катаклізмів» та виділяє три «бурхливі хвилі» розвитку молодіжної мови. Перша хвиля, 20-ті роки минулого століття, часи революції і громадянської війни, призвела до структурних змін в суспільстві та розбавила мову молоді «блатними слівцями». Друга хвиля припадає на 50-ті роки, коли на вулиці та танцмайданчики міст вийшли «стиляги». Третю хвилю

пов'язує з періодом застою 70-80-х років, який породив різні неформальні молодіжні рухи, і «хіпі» створили свій «системний» сленг як мовний жест протистояння ідеології того часу. За словами дослідниці, виразної рисою молодіжного соціолекту на той час є домінування запозичених англійських слів, які фактично були імітацією західного стилю життя. Вона також закликає не вбачати в молодіжних соціолектах виключно негативну сторону (забруднення мови), а розглядати їх як спосіб збагачення розмовної та літературної мови [6, с. 32–41].

Вагомим у галузі дослідження соціолектів є доробок В. С. Елістратова «Словарь русского аргю», результат 13-річної (з 1980 до 1993) праці автора, який містить 9000 статей та адекватно відображає мовну ситуацію в Росії XX ст. у тому ж числі і що стосується заниженої стилістично забарвленої лексики, яку пов'язують з певною соціальною групою.

Лінгвістичні розвідки соціолекту в Україні відносять нас в XVII–XVIII ст., прикладами чого слугують аргю лірників, сліпих музикантів, жебраків, вояків, бурсацько-семінарський жаргон лексикографічні. Однак перші спроби зафіксувати різні види соціолектів зафіксовано на початку XIX ст. Як приклад наведемо російськомовний історично-побутовий роман «Пан Халявський» (1839), написаний видатним українським письменником Г. Ф. Квітка-Основ'яненко. Уперше фраза «молодіжний жаргон», взята з французької лексикології, використана у згаданому романі при описі «Таємної мови семінаристів», учнів богословських шкіл в XVIII – XIX ст. За словами автора, семінаристи додавали до кожного суфіксу «ми», що перетворювало їх мову на «мову конкретного змовника». На думку О. А. Аніщенко, такий факт дає підстави говорити про порівняльну функцію жаргону [4].

Період першої половини минулого століття і аж до 60-х років засвідчує певний застій в українській соціальній діалектології. Згодом з'являються праці: Й. О. Дзензелівського тритомний «Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області України» до якого входить 24 публікації, праці періоду з 1958 до 1993 рр.; дослідження у сфері соціальних різновидів в українській мові О. Горбача «Аргю українських лірників» (1957), «Аргю українських вояків» (1963), «Аргю українських школярів і студентів» (1966), «Аргю слобожанських сліпців («невлів»)» (1971); у 1998 р. виходить до друку «Перший словник українського молодіжного сленгу» С. Пиркало [7, с. 36].

З-поміж сучасних досліджень українських соціолектів, в тому числі і молодіжних, вирізняються праці Л. Ставицької (2000, 2001, 2005, 2006). Серед значної кількості її робіт слід відзначити монографію «Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови» (2005), в якій дослідниця подає розлогу класифікацію соціальних діалектів та описує хронологію розвитку соціолектів української мови ХІХ – початку ХХІ ст. [13].

На окрему увагу заслуговують підходи соціологічного дослідження мови в Японії, зокрема, один із ведучих напрямків японської науки про мову, з 40-х років ХХ ст. і до наших днів, так звана «Школа мовного існування» 「言語過程説」 [gengo katei setsu]. Сам термін «мовне існування» говорить про направленість проблематики і трактується як «буття/існування людини, що проявляється в її діях, пов'язаних з мовленнєвою комунікацією, які складають повноцінність людського буття та протиставляють його тваринному світу як істоту соціальну» [15]. Вчення японських лінгвістів вирізняється певним специфічним підходом до функціонування мови в соціумі. У своїх дослідженнях для аналізу реального «мовного існування» застосовується детально розроблена методика та система тестів, які дозволяють відібрати інформантів опосередкованих носіїв мови, здатних репрезентувати ті чи ті соціальні, вікові та професійні групи. Видатний представник школи мовного існування Шібата Такеші одним з перших в японській лінгвістиці у своїй праці «Мова що народжується в побуті колективу/групи» (1956) використав термін 「集団語」 [shyudango], що в перекладі означає «мова групи/колективу». Слід зазначити, що поняття «група» японцями трактується значно ширше, ніж в українській мові, групою може бути сім'я, університет, компанія, країна. Під мовою групи/колективу Т. Шібата розглядав головним чином, арго (секретна мова), професійну мову, сленг. Мова, яка штучно створена, значною мірою залучає іноземні слова та притаманна певній групі з тісними внутрішніми зв'язками [16, с. 92].

Оперуючи твердженнями Шібата Такеші, Йонекава Акіхіко (米川明彦) запропонував увести термін 「社会集団語」 [syakashyudango] «мова соціальних групи/колективу» [18]. Він вважав, що в межах соціальної діалектології про мову соціальних груп доречно говорити як про поняття соціального типу, що проявляється не лише під впливом соціальної чи професійної приналежності, а і під впливом біологічного, психологіч-

ного, освітнього, виховного, культурологічного факторів. Дослідник запропонував мовні варіації в межах соціальних груп, якими і нині послуговуються японські лінгвісти:

- 「反社会的集団の語」 «слова асоціальних груп» (犯罪用語・不良用語など «мова злочинців; погані слова/терміни»);
- 「職業的集団の語」 «слова професійних груп» (業界用語・職場語) «галузеви/промислові терміни; мова робітників (робочих місць)»);
- 「趣味娯楽集団の語」 «слова груп за інтересами/розваги» (釣り・野球ファン «рибаки; спортивні фанати»);
- 「若者集団の語」 «слова молодіжних груп» (キャンパス語・高校女生語) «кампус терміни; сленг старшокласниць» [18, с. 95].

Здобутки Йонекава Акіхіко (米川明彦) є надзвичайно важливими для історії японської соціальної діалектології. Фундаментальною є його праця, де викладені та сформовані ґрунтовні відомості, матеріали якої представлено у книзі Йонекава Акіхіко (米川明彦) 「集団語の研究」 [shyudango no kenkyu] «Вивчення мови груп» (2009), в якій теоретично узагальнюється лінгвістичний досвід у сфері використання мовних варіацій соціальних груп, піднімається питання взаємодії соціолектів з нормами загальнонародної мови [17].

Незважаючи на те, що вчення про соціолекти в Японії вважається новітнім явищем, перші писемні згадки «нових, неправильно вживаних слів», якими розмовляла молодь, зафіксовані у відомому творі епохи Хейан «Записи край узголів'я» Сей Сьонагон (「枕草子」清少納言), написаному у 986-1000 роках. В епоху феодального правління Едо в японському суспільстві існували досить жорсткі соціальні відмінності між різними прошарками населення, які накладалися і на мову. Мали місце професійні розбіжності в мові, по-різному розмовляли самураї, купці, ремісники, селяни. Порівняно виразні соціолекти японської мови зафіксовано іще в ХVІІ–ХVІІІ ст., так званий особливий говір гейш Сігамачі, який частково зберігся і до сьогодні. До недавнього часу функціонували говірки мандрівних купців, придворних дам, буддійських священників, які нині поступово виходять зі вжитку [2, с. 21].

Перші ж наукові дослідження молодіжної мови як соціального явища датуються другою половиною ХІХ століття (епохи Мейдзі), коли на перший план виходить прагнення до свободи у різних сферах життя, яке виражається і у самій мові. Згідно з дослідженнями Йонекава [19] підґрунтям японських молодіжних соціолектів слід вважати

мовлення дівчат-старшокласниць та дівчат-студенток, які внаслідок новітніх соціально-економічних реформ також стали новітнім явищем того часу. Суттєво вплинули кардинальні зміни кінця XIX ст., а саме європеїзація країни, і на мову юнаків. Вагомого впливу на розвиток молодіжних соціолектів привнесла «американізація» японського суспільства після Другої світової війни, виражена в надзвичайній кількості запозичень з англійської мови.

У 2019 р. вийшов у світ потужний і унікальний за своїм наповненням словник А. Йонекава 「平成の新語・流行語辞典」 [heisei no shingo ryukougo jiten] «Словник нових і популярних слів епохи Хейсей». Матеріалом слугували слова різних соціальних прошарків японського суспільства, які народилися та набули масового поширення в епоху Хейсей (1989–2019). До складу словника увійшло 1400 слів які містить різносторонню інформацію щодо молодіжних соціолектів (семантичну, граматичну, стилістичну). У словнику також висвітлені історичні передумови виникнення та способи їх словотворення [17].

Питання, актуальні для японської лінгвістичної думки, значно відрізняються від проблематики європейської та американської соціолінгвістики. Наприклад, для однорідного японського суспільства не є актуальною тематика двомовності та проблема мовної меншості, на відміну від американського, де першочергово приділяється увага саме цій тематиці. Із низки особливостей японської соціолінгвістики слід зупинити увагу на вирішенні проблеми нормалізації мови. На відміну від інших країн, де норма мови регулю-

ється, виходячи від вчення системи мови, в Японії це, перш за все, дослідження, що ґрунтуються на звичках і думках носіїв мови та ситуації в суспільстві [3, с. 52–74].

Простеживши еволюцію соціолектів у світовій лінгвістиці, можна дійти таких висновків: соціальні діалекти мають свою відмінну, багатовікову історію розвитку та функціонування; різняться підходи щодо напрацювання теоретичних засад, зокрема і по нині немає єдності у витлумаченні самого поняття «соціолект»; зародження соціолектів, в тому числі і молодіжних, пов'язано з усіма соціальними змінами в суспільстві; останнє півстоліття для світової лінгвістики характерною є чітка скерованість в бік соціологізації при вивченні мовних явищ. Відтак можна впевнено стверджувати, що мова – це складне багатоаспектне соціально диференційоване явище і питання соціальної диференціації мови, нерозривно пов'язане з питанням соціальної диференціації суспільства. Детальне вивчення взаємодії між мовою та суспільством в часі, вивчення соціально обумовлених варіантів мови як самостійних лексико-семантичних явищ дозволяє краще розуміти сутність мови в цілому. Таким чином, здійснений аналіз молодіжного соціолекту низки мов показує, що молодіжний соціолект є феноменом історичним та явищем міжнародним, а не особливістю мови окремо взятої країни. Звідси можна дійти висновку, що глобалізація суспільства, реальне та віртуальне спілкування молоді зумовлюють появу нових спільних рис у молодіжному соціолекті різних країн світу, що свідчить про необхідність дослідження молодіжних соціолектів в Японії.

Список літератури:

1. Алпатов В. М. Волошинов, Бахтин и лингвистика : монография. Москва : Языки славянской культуры, 2005. 432 с.
2. Алпатов В. М. Япония: язык и общество: 2-е изд., доп. Москва : Институт востоковедения РАН, Муравей, 2003. 208 с.
3. Алпатов В. М. Японская социолингвистика. *Социолингвистика вчера сегодня*: сб. науч. трудов. Москва, 2004. С. 52–74.
4. Анищенко О. А. Генезис и функционирование молодежного социолекта в русском языке национального периода: монография. Москва : ФЛИНТА: Наука, 2010. 280 с.
5. Беликов В. И., Крысин Л. П. Социолингвистика: учебник для вузов. Москва : Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2001. 315 с.
6. Береговская Э. М. Молодежный сленг: формирование и функционирование. *Вопросы языкознания*. 1996. № 3. С. 32–41.
7. Бугера О. А. Соціальні діалектизми: історія розвитку та теоретичне опрацювання. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Кривий Ріг, 2011. Вип. 6(2). С. 30–38.
8. Ерофеева Т. И. Социолект: стратификация исследования : автореф. дис. на соискание уч. степени д. филол. н.: спец. -10.02.19. Санкт-Петербург, 1995. 32 с.
9. Маковский М. М. Английские социальные диалекты (онтология, структура, этимология) : учебное пособие. Москва : Высшая школа, 1982. 132 с.

10. Мейе А. Введение в сравнительное изучение индоевропейских языков. Москва : Государственное социально-экономическое издательство, 1938. 512 с.
11. Приемышев М. Н. Тайные и условные языки России XIX в. Ч. 1: монография. Санкт-Петербург : Нестор-История, 2009. 455с.
12. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг: соц. диференціація української мови : монографія. Київ : Кри-тика, 2005. 464 с.
13. Чемоданов Н. С. Проблемы социальной лингвистики в современном языкознании. *Новое в лингвистике* : сб. науч. трудов / за ред. Н. С. Чемоданов. Москва, 1975. С. 5–32.
14. Labov W. The logic of nonstandard English: *Advances in the Sociology of Language* / ed. By J. A. Fishman. The Hague: Mouton, 1976. Vol. 1, P. 92–151.
15. Shibata T. On some problems in Japanese sociolinguistics: Reflection and prospect. *Language in Japanese Society: (Current Issues in Sociolinguistics, F. C. C. Peng, ed)*. Tokyo, 1975.
16. 柴田武. ことばの講座 第5巻 (現代社会とことば). 集団生活が生む言葉. 東京, 1956. ぺ. 88–108.
17. 米川明彦. 平成の新語・流行語辞典. 東京. 東京堂出版, 2019. 678ぺ.
18. 米川明彦. 若者語を科学する. 東京 : 明治書院, 1998. 312ぺ.
19. 米川明彦. 集団語辞典. 東京. 東京堂出版, 2000. 856ぺ.

Kravets O. I. DIACHRONIC ASPECT OF THE SOCIOLECTS RESEARCH IN MODERN LINGUISTICS

The article is devoted to the emergence and development of the phenomenon of sociolect in historical terms. The author generalizes the theoretical works of world and domestic linguistics taking into account the diachronic aspect of sociolect in general and youth sociolect in particular. The research studies the chronology of the development and functioning of youth sociolects based on the experimental material of lexicographic sources of the XVIII–XXI centuries. The contribution proves that in modern linguistics there are significant differences in the terminology of sociolect, which are due to changes in society, approaches to the study of the phenomenon of sociolect and new linguistic trends. The results of the study of literary and lexicographic sources of the past centuries indicate that the youth sociolect of a number of languages of different countries (France, Germany, England, the USA, Russia, Ukraine, and Japan) has its roots in the distant past. Experimental data of sociolects research appeared later but common for each language is the linguistic representation of social differentiation of the society and the language of sociolect speakers is regarded as a product of social relationships in direct connection with their culture, spiritual values, beliefs, age, etc. Particular attention is paid to the study of sociolects in Japan, which differs from the languages of world sociolinguistics. Diachronic analysis of scientific achievements in this area allowed us to trace the relationship between the history of sociolects and the processes taking place in the society: youth sociolect has developed in segment of the people with certain social characteristics and in different age groups; historically, the sociolect borrows its vocabulary from the existing normative language, changes it and adapts it to the communicative needs of a certain social group; sociolect indicates a change in the system of values, both in the youth environment and in the society as a whole.

Key words: argot, jargon, slang, youth sociolect, social language variants, shyudango.